

*Hodnotové trajektórie štylistickej koncepcie profesora Jána Findru**

VLADIMÍR PATRÁŠ**

V jarných mesiacoch roka 2024 sme si pripomenuli dvojvýročie, ktoré konturuje životné cesty a dielo univerzitného profesora Jána Findru (1934 – 2019). Vstupný citát, ktorý utvára symbolický rám medailónu, pochádza z knižného výberu reprezentatívnych vedeckých štúdií *Jazyk v kontextoch a v textoch* a z úvodnej štúdie, venovanej etike a estetike komunikácie. Autor v úryvku poznamenáva:

„[...]bude, ako sa zdá,] vhodné pripomenúť stáročia trvajúce napätie medzi chaosom a harmóniou. Ide tu vlastne najmä o postoj človeka k sebe a k svojmu okoliu a, dodávam, práve v týchto súvislostiach ide aj o spôsob medziľudskej komunikácie. Nemôže nás dlhodobo uspokojovať rozorvanosť dneš-

* Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckého projektu VEGA č. 1/0662/22 *Hodnotový potenciál kontextovej expresivity v onlinových novinách a časopisoch*.

** <https://orcid.org/0000-0001-8354-3729>, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko, Vladimir.Patras@umb.sk

ného sveta, ktorá sa odráža v napätí medzi racionálnym a zmyslovým. Preto sa pridždam názoru, že práve v tejto dobe je opodstatnená požiadavka, aby sme aj na úrovni textu hľadali poriadok v skutočnom alebo zdanlivom neporiadku. Mám tu na pamäti v prvom rade poriadok v našej myslí, ktorý hovorí o našej intelektuálnej úrovni, lebo práve to nám umožní vysporiadať sa s chaosom v nás a okolo nás. Preto hovorím aj o nevyhnutnosti ísť od „chaotického“ textu k textu zmysluplnému“ (Findra 2009: 10).

V motivickom pláne úvahy spočíva všeľudský zákon harmónie ako jeden z predpokladov prirodzeného, plnohodnotného jestvovania. Slová však odkrývajú aj individuálne poznávanie a uznávanie princípu podobnosti a odlišnosti, a to nielen v prirodzenom jazyku. Poukazujú na priamosť a zodpovednosť – najmä dovnútra, voči sebe –, na presnosť a jednoznačnosť – k jazyku, ale i voči jeho pozorovateľovi, vedcovi. Takto obrazne, avšak priezračne pomenujme aj nosné hodnotové motívy, ktoré sa viažu na schopnosti, úsilia a prejavy jednej z osobností modernej európskej, slavistickej, československej a slovenskej jazykovedy.

Dr. h. c. prof. PhDr. Ján Findra, DrSc., jazykovedec, vysokoškolský učiteľ, znalec a propagátor slovenského jazyka, komunikácie, umeleckého slova a kultúry vyjadrovania, akademický funkcionár, poslanec slovenského parlamentu, publicista, verejný a kultúrny činiteľ, osobnosť s prirodzenou autoritou, sa narodil 25. marca 1934 v Málinci v okrese Poltár v novohradskom regióne na južnom Slovensku. Prvé školy vychodil v rodisku, Gymnázium Boženy Slančíkovej-Timravy v Lučenci navštevoval v rokoch 1950 – 1953. V roku 1957 zavšil štúdium slovenčiny a dejepisu na vtedajšej Fakulte spoločenských vied Vysokej školy pedagogickej v Bratislave. Počas vysokoškolských štúdií sa oboznámil s nosnými teoreticko-metodickými otázkami funkčného štýlu a štylistiky, ktoré vzišli z konferencie v Libliciach (1954) a ktoré spoluutvárali jeho prístup k jazyku, lingvistickej štylistike a jazykovému vyučovaniu. Po absolutóriu vyučoval štyri roky ako stredoškolský profesor na Pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl v Lučenci. V roku 1961 nastúpil na vtedajší banskobystrický Pedagogický inštitút (od roku 1964 do roku 1992 samostatná Pedagogická fakulta). Na slovakistickej katedre a postupne od 90. rokov na troch nástupníckych fakultách činorodo pôsobil viac než pol storočia.

Ján Findra získal vedeckú hodnosť kandidáta filologických vied (CSc.) v roku 1966. Akademický titul doktora filozofie (PhDr.) mu bol udelený v roku 1969. Za docenta (doc.) sa habilitoval v roku 1973. V roku 1984 dosiahol vedeckú hodnosť doktora filologických vied (DrSc.). Za univerzitného

profesora v odbore slovenský jazyk bol vymenovaný v roku 1986. V roku 1989 sa stal dekanom Pedagogickej fakulty. Po ustanovení Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v roku 1992 bol zvolený za jej prvého rektora. V nasledujúcom roku sa stal vedúcim Kancelárie prezidenta Slovenskej republiky. Po ukončení misie v januári 2000 sa navrátil na univerzitnú pôdu a pokračoval v pôsobení vysokoškolského učiteľa a jazykovedca. V roku 2004 mu bol udelený čestný titul *doctor honoris causa* (Dr. h. c.). V roku 2013 sa stal emeritným profesorom. Za vedeckú, odbornú, organizátorskú a spoločenskú činnosť získal viacero prestížnych ocenení. Okrem iných bol nositeľom významného medzinárodného ocenenia Rytiersky kríž s hviezdou Poľskej republiky (1997), laureátom Ceny primátora mesta Banská Bystrica (2001); v roku 1997 mu bola udelená Zlatá medaila UMB v Banskej Bystrici. Životná cesta Jána Findru sa uzavrela 6. mája 2019. [K životopisným míľnikom lingvistovej osobnosti v jej ostatnom profilovom portréte pozri Patráš 2014.]

Vo vzťahu k osobnosti profesora Jána Findru sú zrejmé tri výrazné, navzájom späté línie jeho aktivít: vedeckovýskumná činnosť, pedagogické pôsobenie a verejno-spoločenská a kultúrna angažovanosť. Vo všetkých trajektóriách sa zreteľne exponujú hodnotové a hodnototvorné dimenzie; utvára ich bohatá životná výbava a skúsenosti jazykovedca, učiteľa, človeka. Vnímame pritom individuálne zdroje a zároveň spoločenský horizont autorových vedeckých náhľadov, pedagogických záujmov a publikačných prejavov, dotváraných osobnostným nasadením a vkladom. Mnohoročné systematické sústredenie na „jazyka dar“ v ľudských spoločenských s jeho premenami a zároveň jedinečnými povereniami na dorozumievacie, myšlienkové, kultúrne i praktické účinkovanie medzi ľuďmi zásadným spôsobom kreuje Findrovu komplexnú osobnostnú charakteristiku.

V oblasti súčasného slovenského jazyka sa Ján Findra systémovo zameriaval predovšetkým na systematickú jazykovedu a jazykovú komunikáciu, štylistiku, teóriu textu, poetiku, lexikológiu, didaktiku jazyka a slohu a metodológiu jazykovedy. V jeho vedeckej produkcii si osobitnú pozornosť zaslúhujú práce, v ktorých rozvíjal vlastné teórie o dynamike v texte, jazyku a o jazykovom štýle. Medzi termíny a témy, ktoré si vždy všimával a ktorým sa trvalo venoval, patria: dvojúrovňové vymedzenie textu s jeho povereniami a premenami v dorozumievaní, základná jednotka štylistiky – štyléma, normy v jazyku a kultúre prejavu, vzťahy medzi obsahom a formou v texte, postavenie

a úlohy odborného, umeleckého a hovorového štýlu v komunikujúcich spoločenstvách, hovorovosť a hovorová slovenčina, odsek ako členiaca jednotka textu, synchronizovaná modelová architektúra hĺbkovej a povrchovej organizácie textu, publicistický štýl a napokon aj žurnalistická oblasť vo všeobecnom vymedzení. V jeho ponímaní človeka a jazyka v štýle, resp. (spolu)žitia jazyka, štýlu a komunikácie sa tvorivo zúročovalo štrukturalistické podložie s dôkladne osvojenými, prehodnocovanými a usúvzťažňovanými najnovšími smermi a prúdmi, ktoré sa usídlili vo svetovej a domácej lingvistike najmä po pragmatickom obrate. Súbežne, viacúrovňovo a s patričnými vedeckými vyhlídkami rozpracúval otázky kultúry vyjadrovania, rečníctva, javiskovej reči a umeleckého prednesu. Uhol pohľadov sa pritom neobmedzuje iba na vedecké spoločenstvá. Autor esejisticky ladenými prácami a spoločenskou publicistikou neraz a podnetne oslovoval aj široké kruhy kultúrnej verejnosti.

Vedeckovýskumné počiny a tvorba profesora Findru v číselnom vyjadrení predstavuje takmer 800 bibliografických jednotiek. Uverejnil 16 monografií (v 18 vydaniach) – z toho štyri ako kolektívne diela, jedno v zahraničí. Samostatne ako autor alebo spoluautor vydal 10 učebníc pre vysoké a stredné školy. Do vedeckých časopisov a zborníkov umiestnil 170 vedeckých štúdií, z toho 15 výstupov predložil v zahraničí. Pripravil takmer 600 odborných a populárno-náučných článkov a recenzií. Zúčastnil sa šiestich desiatok domácich a zahraničných vedeckých konferencií. V mediálnej komunikačnej sfére sa publicisticky prejavil v polstovke tlačených príspevkov a televíznych a rozhlasových relácií. Polemicko-kriticky sa vyjadroval k úrovni a kvalite vysokého školstva, ktoré považoval predovšetkým za inštitút vedy, vzdelanosti a kultúry a až sprievodne či následne za ekonomicko-trhový organizmus. Početnosť ohlasov na jeho práce predstavuje bezmála tisícku citačných jednotiek. [Súborný prehľad zamerania a výstupov publikačnej činnosti Jána Findru za obdobie rokov 1963 – 2010 poskytuje elektronická personálna bibliografia slovenských jazykovedcov*, písm. F.]

Stálu a sústredenú pozornosť Jána Findru pútala predovšetkým jazykovedná stylistika. Zanietený vedec však odvážne hľadal a rozvážne nachádzal osobitosti štýlu aj v umeleckých textoch slovenských prozaikov. Tak presvedčivo potvrdzoval súbežnosť a priestupnosť medzi lingvistickou stylistikou

---

* Dvonč L., b. r., Súborná personálna bibliografia slovenských slovakistov a slavistov, https://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci

a poetikou. Výsledky jeho zameranosti na umeleckú spisbu sa k záujemcom dostávali predovšetkým v podobe vedeckých monografií a monografických prác. Z tvorby Jána Findru vyzdvihnime knižné diela *Rozbor štýlu prózy* (1971), *Umenie prednesu* (1974; 2. vyd. 1979), monografickú štúdiu *Odsek ako prvok epickej štruktúry* (1973), vedecké štúdie *Švantnerov rozprávač* (1986), *Ondrejov – rozprávanie a štýl* (1988), *K štylistike Timravinej prózy* (1990), *Hraničné zložky sujetu v Pomocníkovi* (2002) a ďalšie. Autor ako fundovaný lingvista-štylistik vždy dokázal funkčne a obojstranne účelne spolupracovať s literárnymi vedcami. Dôkazom tohto spolužitia je napríklad *Slovník literárno-vedných termínov* (1979; 2. doplnené vyd. 1987) v spoluautorstve s Eduardom Gombalom a Ivanom Plintovičom.

V okruhu štylistiky slovníkových prostriedkov si osobitnú pozornosť zasluhujú práce, v ktorých autor rozvíjal vlastné teoretické úvahy o pohybe v štylistike slovnej zásoby. Zvýraznime štúdie zo 70. až 90. rokov *Obrazné pomenovanie v odbornom štýle* (1977), *Profesionalizmy ako vrstva slovnej zásoby* (1981) a *Lexika v texte a sociálnom kontexte* (1993).

V štúdií *Štylistika internetových textov* (1997) Ján Findra metodologicky čistým spracovaním a vzťahom k problematike elektronicky determinovaných komunikátov inšpiratívne prepojil spoločenskú situáciu s novými technologickými podmienkami a výzvami 90. rokov. Tak produktívne podporil a umocňoval interdisciplinárnu výskumnú paradigmu, na ktorú reagovala a ktorú tvorivo zužitkúva aj súčasná moderná štylistika. Štúdiá sa začlenila do architektúry interdisciplinárne vybudovaných výskumov elektronicky podmienenej komunikácie a jej metodológie, elektronických médií, diskurzov, vývinu štýlov, štýlotvorných faktorov a premien žánrov s ich hybridnými črtami a sklonmi v internetovom prostredí (v českom prostredí výskumy svojho druhu najnovšie rozvíjajú Homoláč a kol. 2022; v slovenských podmienkach napr. Patráš 2009).

Mimo Findrovej pozornosti nikdy neostávala ani základná a stredná škola a jazykové vyučovanie. Vedecký základ, metodologická pevnosť a metodická priezračnosť sa uplatnila v prvých učebniciach slovenského jazyka a slohu pre stredné školy zo 60. rokov, v ktorých Ján Findra fungoval ako spoluautor. V spolupráci s Emilom Tvrdoňom neskôr vznikla podnetná publikácia *Ústny prejav a umelecký prednes* (1986). Mnohé z Findrových pozoruhodných štylistických prác si našli miesto aj v učebniciach a cvičebniciach pre vysokoškolských študentov. Uvedme dodnes priaznivo hodnotené kolektívne

dielo *Slovenský jazyk a sloh* (1983; 2. vyd. 1986). V spolupráci Jána Findru s Martou Patákovou vyšli *Cvičenia zo stylistiky* (1974; 2. vyd. 1978; 3. vyd. 1990).

Na skoršie vlastné práce venované otázkam umeleckého prednesu Ján Findra nadviazal dielom *Stavba a prednes rečníckeho prejavu* (1989). V monografii sa prejavuje jeho zmysel pre tvorivé uplatňovanie odborných poznatkov v počínaniach praktických rečníkov, ktorí pri svojom povolání či poslaní vystupujú vo verejných komunikačných sférach a pripravených komunikačných situáciách prostredníctvom živej reči. Kultúre vyjadrovania autor vždy venoval trvalú a systematickú pozornosť. O tomto jeho záujme svedčí viacero pôvodných štúdií, ktoré publikoval v časopisoch a vedeckých zborníkoch doma a v zahraničí (Česká republika, Maďarsko, Srbsko a i.): *Úzus, norma, kodifikácia a jazyková prax* (1979), *Norma, úzus, jazyková prax* (1986), *K teórii a praxi jazykovej kultúry* (1999), *Jazyková kultúra a kultúra vyjadrovania* (1999), *Jazyková kultúra, kultúra vyjadrovania, prepínanie kódu* (2003) a i. Po miléniovom zlome vyšla tiež knižná monografická práca *Expresívne syntaktické konštrukcie* (2004), predurčená predovšetkým študentom a učiteľom na univerzitách s filologickou orientáciou.

Ako zásadný koncepčný počin z uvedeného obdobia sa preukazuje štúdia *Program výskumu rečovej praxe v ústnej verbálnej komunikácii*, uverejnená v 5. čísle (2007) časopisu *Slovenská reč*. Príspevok vytvoril hodnotné metodologické predmostie k projektovým výskumom bežnej hovorenej komunikácie. Porovnávajúco a interdisciplinárne vytvorený program si kládol za cieľ argumentačne potvrdiť myšlienku o odlišnej situácii v bežnom dorozumievaní a (hovorovom) štýle než pred polstoročím. Autor v závere štúdie formuloval požiadavku rozšíriť zameranie na pokračujúce výskumy hovorovej slovenčiny z centrálnej časti na celé územie Slovenska. Jeho nasledovníci tento zámer rozvíjajú v ďalších projektových úlohách.

Jeden z vrcholov tvorivých úsilí Jána Findru a syntézu jeho stylistických náhľadov vytvorila vedecká monografia *Štylistika slovenčiny* (2004) so súbežne pripravenou knihou *Štylistika slovenčiny v cvičeniach* (2005). Obidve diela sú vystavané na hodnotných výsledkoch autorovej systematickej vedeckej, metodicko-pedagogickej a publikačnej činnosti. V monografii sa nachádzajú trpezlivo budované, overované a pevné fundamenty jeho ponímania štýlu a poslania stylistiky. Treba zdôrazniť najmä čerpanie z pilierových výskumných tradícií, ktoré sa v niekdajších československých a neskorších nástupníckych

národných jazykovedách prínosne rozvíjajú od obdobia Pražskej školy. Ján Findra sa vždy a úspešne hlásil k jej konštantám a najmodernejším poznatkom. Nikdy pritom nezabúdala na svoj tvorivý vklad. Tak sa uberal cestou, ktorá jeho dielo priviedla na križovatky prestížnych medzinárodných bádání. Záležalo mu však predovšetkým na tom, aby predstavil vlastnú koncepciu štylistiky ako samostatnej vedy s pevným teoreticko-metodologickým základom, koncepciu otvorenú a schopnú ďalej sa rozvíjať. Jeho knižné práce, štúdie a články uverejnené po roku 2004 svedčia, že náhľady a výsledky prínosne prehľboval a rozpracúval aj naďalej. Rozšírené vydanie monografie s názvom *Štylistika súčasnej slovenčiny* vyšlo v roku 2013. Z oboch vydaní „štylistiky podľa Jána Findru“ v slovenskom prostredí s rozmanitou mierou ťažia aj súborné novšie koncepcie či aktuálne štylistické práce (Horváth 2016; Orgoňová – Bohunická 2018; Slančová a kol. 2022a, 2022b). Okrem domácich a zahraničných jazykovedcov z nich čerpajú hodnotné poznatky a cenné inšpirácie aj súčasní vysokoškolskí študenti.

Knižné dielo *Jazyková komunikácia a kultúra vyjadrovania* (2013) pozostáva z takmer poldruhej stovky textov, zoskupených do troch obsahovo-tematicky previazaných súborov. Ich spojivo utvára jazyk ako antropokultúrna sústava s univerzálnym jadrom – dejinne vyvinutou, spoločensky a individuálne uznávanou, v praxi uplatňovanou hodnotovou výbavou. Autor viacstranne zdôrazňoval myšlienku o pôsobení jazyka ako regulátora medziľudských vzťahov, o zodpovednom správaní a konaní jednotlivca v spoločnosti. V takomto svetle sa ocitá aj knižná publikácia *Javisková reč a umelecký prednes* (2010), ktorú Ján Findra pripravil počas pôsobenia na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Pre jeho ostatné počiny sú teda príznačné tvorivé syntézy s významným vedeckým prínosom, odbornou hodnotou a kultúrno-spoločenským predurčením.

Profesor Findra sa angažoval v početných vedeckých a odborných inštitúciách, vedeckých a redakčných radách a poradných orgánoch. Do povedomia slovenskej nielen odbornej verejnosti vstupoval aj ako neúnavný organizátor, trepezlivý poradca a zodpovedný porotca na prehliadkach, festivaloch a pod., kde znelo umelecké slovo a javisková reč. Pripomeňme súťaž v umeleckom prednese poézie a prózy *Akademický Prešov, Hviezdoslavov Kubín, Vansovej Lomnička, Štúrov Zvolen a Chalupkovo Brezno*. Viedol banskobystrickú pobočku Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied a na katedre a fakulte zorganizoval desiatky odborných prednáškových vy-

stúpení. Fungoval ako predseda a pôsobil ako člen redakčných rád vedeckých a odborných časopisov *Slovenská reč*, *Jazykovedný časopis* a *Kultúra slova*. Plnil zodpovedné poslanie vedeckého redaktora, editora alebo zostavovateľa 21 vedeckých zborníkov. Bol aktívny ako predseda alebo člen komisií na udeľovanie vedeckých hodností CSc./PhD. a DrSc., predsedal komisiám na udeľovanie vedecko-pedagogického titulu *docent* a komisiám na vymenovanie univerzitných profesorov. V kontaktoch so študentmi pôsobil ako náročný, pritom trpezlivý školiteľ mladých vedeckých pracovníkov, vedúci či oponent diplomových prác, vedúci prác v rámci súťaží študentských vedeckých aktivít. Jeho systematické vedeckovýskumné nasadenie, originálne štruktúrované videnie sveta v jazyku a prostredníctvom jazyka a čínorodé pedagogické majstrovstvo prepájajúce vlastnú vedeckovýskumnú činnosť s prednáškami zanechalo trvalý odkaz v spoločenstvách tisícok jeho študentov. Svojim vedeckým aspirantom a doktorandom s dôverou otváral dvierka do sveta vedy na ich samostatný osobnostný vývin a odborné putovanie. Mnoho jeho absolventov sa významne uplatnilo v oblasti školstva, vedy, kultúry a médií, v štátnej správe a samospráve a v ďalších spoločenských prostrediach a postaveniach.

Ján Findra ako akademický funkcionár predvídal a podporoval myšlienku vzájomnej spolupráce medzi príbuznými odbornými spoločenstvami. Tak sa jeho domovskej katedre aj pod jeho vedením účinne darilo rozvíjať a upevňovať dlhoročné prínosné kontakty s jazykovednými pracoviskami v niekdajšom Československu – s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV a s univerzitami v Bratislave, Prešove a v Nitre, neskôr s univerzitami v Košiciach, Ružomberku a v Trnave. Dodnes funguje spolupráca s vysokými školami a vedeckými akademickými inštitútmi v Prahe, Českých Budějoviciach, Brne, Olomouci, Hradci Králové, Opave, Ostrave a inými. Ako dekan fakulty na počiatku 90. rokov rozvinul myšlienku pravidelne usporadúvať v Banskej Bystrici sociolingvistické konferencie o komunikácii. Tieto vedecké podujatia významne a natrvalo urýchlili rozvoj a účinnosť dôležitých medzinárodných vzťahov katedry, fakulty a univerzity s inštitúciami vedy, vzdelávania a kultúry v Poľsku, Nemecku, Rakúsku, Maďarsku, Chorvátsku, Slovinsku, Srbsku, Ukrajine, Bielorusku, Ruskej federácii, Severnom Macedónsku a inde, vrátane krajských spoločenstiev Slovákov žijúcich v zahraničí. Konferencie s účasťou osobností medzinárodného a domáceho vedeckého života sa aj na pôde Filozofickej fakulty UMB naďalej pripravujú a usporadúvajú v trojročných intervaloch; 12. konferenčné podujatie sa uskutočnilo v septembri 2024.

Celoživotné a dnes už uzavreté dielo univerzitného profesora Jána Findru si prirodzene a oprávnene zasluhuje vysoké ocenenie a trvalú úctu. Cez axiologický priezor dokreslime osobnostný obraz Jána Findru ďalším citátom, vybraným z úvodného slova k súboru jeho esejí *Jazyk, reč, človek*:

„Príde ten čas, keď sa jazyk, reč stane doopravdy mostom, po ktorom bude prichádzať človek k človeku s dobrým posolstvom? Dokedy ešte bude človek zneužívať bezbrannosť jazyka? Zostáva ešte dlhý čas čakania na čisté človečenské slovo?“ (Findra 1998: 8).

Na túto trojotázku autor citátu hľadal a nachádzal inšpiratívne odpovede počas celého jeho aktívneho a tvorivého života.

Ján Findra chcel, vedel a dokázal zaujímať prenikavé postoje v akýchkoľvek rozpoloženiach. Bol vnímavý k širokému spektru podnetov, pôsobil ako pohotový poslucháč a vystupoval ako náročný, pritom komunikatívny, ústretový spolubesedník. Ako voľakedajší študent a spolupracovník pána profesora rád zvýrazňujem tieto charakteristiky. Mal som totiž vzácnu príležitosť poznať ho temer štyri desaťročia na rozmanitých úrovniach vo vskutku bohatej vzťahovej sieti. Dobrotivý osud nám doprial vytvoriť, využiť a užiť si jedinečný časopriestor nielen na náročné odborné výzvy, kritické diskusie a širšie spoločenské úvahy, ale aj na osobne ladené debaty na mnohoraké motívy.

Literatura

- Findra J., 1998, *Jazyk, reč, človek*, Bratislava: Q 111.
- Findra J., 2009, *Jazyk v kontextoch a v textoch*, Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- Homoláč J. – Mareš P. – Hoffmannová J. – Jilková L. – Kopecký J. – Mrázková K., 2022, *Míšení žánrů, stylů a diskurzů v internetové komunikaci*, Praha: Academia.
- Horváth M., 2016, *Štylistika súčasného slovenského jazyka*, Bratislava: Univerzita Komenského.
- Orgoňová O. – Bohunická A., 2018, *Interakčná štylistika*, Bratislava: Univerzita Komenského.
- Patráš V., 2009, *Sociolinguistic aspects of electronically determined communication*, Karviná: Slezská univerzita v Opavě – Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné.
- Patráš V., 2014, Ján Findra 80-ročný, „*Slovenská reč*“, 79, 2014, č. 3 – 4, s. 236 – 243, <https://www.juls.savba.sk/ediela/sr/2014/3-4/sr14-3-4-web.pdf> .

- Slančová D. – Spáčilová S. – Bočák M. – Bodnárová M. – Gavurová M. – Kičura Sokolová J. – Klingová J. – Mergeš J. – Timková Lazurová A., 2022a, *Úvod do štúdia interaktívnej stylistiky (I)*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- Slančová D. – Spáčilová S. – Bočák M. – Bodnárová M. – Gavurová M. – Kičura Sokolová J. – Klingová J. – Mergeš J. – Timková Lazurová A., 2022b, *Úvod do štúdia interaktívnej stylistiky (II)*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.